

کامبیز نوروزی

حقوق دان

در حالت جنگی، دولت‌ها اجازه دارند برخی قوانین را به‌طور موقت برای حفظ امنیت ملی و تمامیت ارضی تعلیق کنند. به این معنا که برخی نهادهای حکومتی استثنائاً و برای مدت بسیار محدود اختیارات فوق‌العاده‌ای پیدا می‌کنند تا بتوانند کشور را از خطرات ناشی از جنگ محفوظ نگه دارند. اما این اختیار مشروط است به اینکه در قانون اساسی مقرر شده باشد.

مثلاً در اصل شانزدهم قانون اساسی فرانسه آمده است: «هرگاه نهادهای جمهوری، استقلال ملی، تمامیت ارضی یا اجرای تعهدات بین‌المللی در موارد مهم و اضطراری در معرض مخاطره قرار گیرند، رئیس‌جمهور تصمیقات مقتضی را پس از مشورت رسمی با نخست‌وزیر و رؤسای مجلسین و رئیس شورای قانون اساسی اتخاذ می‌کند. رئیس‌جمهور از طریق اعلامیه مردم در جریان امور قرار می‌دهد. این تصمیقات باید به‌گونه‌ای باشد که قوای حاکمه بتوانند در کوتاه‌ترین زمان وظایف محوله را در مجرای طبیعی خود انجام دهند...» شارل دوگل در ۱۹۶۱ در جریان جنگ استقلال‌طلبانه الجزایر از این اصل استفاده کرد. قانون اساسی جمهوری اسلامی مبتنی بر اصل عدم قابلیت تعلیق قانون اساسی تنظیم شده است. طبق اصل هفتادونهم قانون اساسی، «برقراری حکومت نظامی ممنوع است». در عرف سیاسی و حقوقی، در حکومت نظامی تقریباً تمام قانون اساسی معلق می‌شود، اداره کشور یا بخش‌های بزرگ آن در اختیار نیروی‌های نظامی قرار می‌گیرد، دادگاه‌ها بدون تشریفات دادرسی عمل کرده و حتی متهمان در دادگاه‌های نظامی محاکمه می‌شوند. در ماده قانون منسوخ حکومت نظامی مصوب ۱۲۹۰ مقرر شده بود «از وقتی که اعلان حکومت نظامی شود، اموری که راجع به امنیت و آسایش عمومی است، با تصویب هیئت وزرا توسط وزارت جنگ اجرا خواهد شد».

در ماده ۲ همان قانون آمده بود «باید محاکم نظامی موقتی تشکیل داده شود که با سرعت و شدت در تقصیرات (جرایم) و اقداماتی که بر ضد امنیت و آسایش عمومی است، رسیدگی نمایند». قانون اساسی جمهوری اسلامی به درستی برقراری حکومت نظامی را مطلقاً و بدون هر استثنائی ممنوع کرده است. در ادامه اصل هفتادونهم به حدود اختیارات دولت در حالت‌های جنگ و شرایط اضطراری اشاره و مقرر شده است: «در حالت جنگ و شرایط اضطراری نظیر آن، دولت حق دارد با تصویب مجلس شورای اسلامی موقتا محدودیت‌های ضروری را برقرار نماید، ولی مدت آن به هر حال نمی‌تواند بیش از ۳۰ روز باشد و در صورتی که ضرورت همچنان باقی باشد، دولت موظف است مجدداً از مجلس کسب مجوز کند». محدودیت‌های موضوع اصل هفتادونهم کاملاً جنبه استثنائی دارند و باید در حداقل ممکن و فقط رفع ضرورت باشند. در قاعده اضطرار، اجماع بر این است که شخص فقط در حد رفع ضرورت می‌تواند عملی خلاف قانون یا شرع انجام دهد. مثال کلاسیک این موضوع همان است که اگر فرد گرسنه‌ای قادر به تأمین غذا نیست، به اندازه سیر شدن قرص نانی سرقت کند (که در حالت عادی گناه و جرم است) عملش تقبیح و مجازات ندارد، اما اگر سرقت او بیش از این مقدار باشد (مثلاً یک کیسه ۲۰ کیلویی برنج) به اتهام سرقت تحت تعقیب قرار می‌گیرد، چون بیش از حد ضرورت است. محدودیت نمی‌تواند به‌طور کلی حقوق اساسی ملت را معلق کند. مثلاً انتشار رسانه‌ها را متوقف یا خطوط اینترنت را مسدود کند، اجتماعات را کلاً ممنوع کند، مقررات آیین دادرسی کیفری را تعلیق کند، مسئولیت دستگاه‌های اجرایی را جزناً یا کلاً به سایر نهادها بسپارد یا مجلس را تعطیل کند. همچنین نمی‌توان وظایف نهادهای حقوق اساسی مانند ریاست‌جمهوری و شورای عالی امنیت ملی را کاهش داد یا به سایر دستگاه‌ها یا سازمان‌ها و نهادها سپرد. این قبیل ممنوعیت‌های کلی در حکومت نظامی انجام می‌شود که قانون اساسی ایران آن را کلاً ممنوع کرده است. مسئولیت احراز لزوم برقراری محدودیت‌ها با مجلس است. مانند سایر مصوبات، دولت باید به مجلس لایحه‌ای بدهد.

چهارشنبه ۲۳ اردیبهشت ۱۴۰۵
۲۵ ذی‌القعدة ۱۴۴۷
۱۳ می ۲۰۲۴
سال بیست‌ودوم
شماره ۵۳۸۴
۴۰ هزار تومان
۸ صفحه

در «شرق» امروز می‌خوانید: وقتی کودکان مهاجر غیرقانونی می‌شوند • نماینده کرمان: تخریب تیم مذاکره‌کننده، تضعیف موضع رسمی کشور است • بن‌بست در خانه شماره ۱۰

گزارش «شرق» از دیدار سران دو اقتصاد بزرگ جهان و قیمت انرژی که توانست نقش اهرم فشار را برای هیچ‌یک از طرفین ایفا کند

انقضای کارت نفت؟

گزارش تینبریک را در صفحه ۳ بخوانید

«شرق» بررسی می‌کند: از «پروژه آزادی پلاس» تا قطع نامه هرمز؛ چین و روسیه تا کجا پای ایران خواهند ماند؟

آزمون اعتماد

این گزارش را در صفحه ۲ بخوانید

یادداشت

دولت در تنگنای معیشت و تورم ۶۸ درصدی

محمد رضا یوسفی شیخ‌رباط

اقتصاددان و استاد دانشگاه مفید

تورم فروردین سال جاری را نسبت به فروردین سال پیش، ۶۷ درصد اعلام کرده و این نشان می‌دهد که احتمالاً این نرخ از پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول بالاتر شود. طبیعی است با توجه به دو جنگ تحمیلی اخیر بر ایران عزیز و آسیب‌های ناشی از آن، تورم و بیکاری بر زندگی مردم با شدت بیشتری فشار خواهد آورد.

از سوی دیگر، وضعیت کنونی در هاله‌ای از ابهام قرار دارد؛ امکان تحقق حالات و سناریوهای مختلف تا پایان سال جاری وجود دارد. احتمال تداوم جنگ، ادامه شرایط آتش‌بس، وضعیت نه جنگ و نه صلح و دستیابی به یک توافق صلح پایدار، چهار احتمال پیش‌رو است. در این صورت، دولت نمی‌تواند

اقتصاد ایران نزدیک به دو دهه است که طعم تلخ تحریم‌های ظالمانه را چشیده است. این تحریم‌ها موجب فشار زیاد بر اقتصاد ایران، تخریب زیرساخت فیزیکی و تضعیف حکمرانی خوب و در نهایت گسترش فقر شده است. ایران سال‌هاست که با پدیده رکود تورمی دست و پنجه نرم می‌کند.

آنچه برای مردم ملموس است، دو پدیده بیکاری و تورم است. براساس گزارش بانک مرکزی در پایان نیمه اول سال ۱۴۰۴، نرخ بیکاری کل ۷.۴ درصد و نرخ بیکاری جوانان ۱۹ درصد بوده است. هرچه از مرکز کشور به سمت مناطق حاشیه‌ای برویم، این نرخ افزایش می‌یابد (نماگر اقتصادی بانک مرکزی، شماره ۱۲۱). پدیده دوم، تورم است. میانگین نرخ تورم اقتصاد ایران طی دوره ۱۳۱۶-۱۴۰۴ معادل ۱۶.۳ درصد و میانگین تورم پس از انقلاب (۱۳۵۸-۱۴۰۴) معادل ۱۹.۸ درصد و در دوره هشت‌ساله ۱۳۹۷-۱۴۰۴ معادل ۴۳.۲ درصد بوده است. یعنی از سال ۱۳۹۷ تا تشدید تحریم‌ها، بر سطح و شدت تورم در ایران افزوده شده و در نتیجه نرخ تورم سال ۱۴۰۴ به ۴۸.۳ درصد رسیده است. در هیچ دوره‌ای در تاریخ اقتصاد ایران از سال ۱۳۱۶ تاکنون، پایداری و تداوم تورم‌های شدید ۲۰ درصد به بالا به اندازه دوره هشت‌ساله اخیر (۱۳۹۷ تا ۱۴۰۴) نبوده است. صندوق بین‌المللی پول نرخ تورم سال جاری را ۶۸.۹ درصد پیش‌بینی کرده است. گزارش فروردین‌ماه بانک مرکزی افزایش

یادداشت

تبعات انسانی قطع اینترنت

نیما قاسبی

رئیس انجمن تجارت الکترونیک تهران

در ایران به شبکه‌های اجتماعی وابسته‌اند؛ از تولیدکنندگان محتوا و فروشندگان خانگی تا کسب‌وکارهای کوچک و فریلنسرها. این مشاغل صرفاً به دسترسی حداقلی به اینترنت وابسته نیستند، بلکه به اینترنت نیاز دارند که برای عموم مردم استفاده باشد. محدودیت گسترده، عملاً به توقف فعالیت این بخش منجر می‌شود.

در لایه تخصصی، حدود ۴۰۰ هزار نفر از نیروی کار برای انجام فعالیت حرفه‌ای خود به ابزارها و سرویس‌های بین‌المللی وابسته‌اند؛ از برنامه‌نویسان و طراحان تا تحلیلگران داده و مدیران محصول. اختلال در دسترسی، این گروه را عملاً از چرخه کار خارج می‌کند. این وضعیت به‌صورت زنجیروار بر سایر بخش‌ها نیز اثر می‌گذارد و معیشت میلیون‌ها نفر دیگر را که به خدمات دیجیتال وابسته‌اند، تحت تأثیر قرار می‌دهد. در این نقطه، تحلیل مسئله صرفاً در چارچوب «زنان اقتصادی» کافی نیست. بیکاری گسترده در اقتصادی با تاب‌آوری پایین، به افزایش فقر، فشار روانی، تنش‌های اجتماعی و فرسایش سرمایه اجتماعی منجر می‌شود. این پیامدها، در مقیاس انسانی، قابل چشم‌پوشی نیستند.

مسئله زمانی عمیق‌تر می‌شود که به مهاجرت نیروی کار متخصص توجه کنیم. بخشی از این نیروها، در مواجهه با اختلال‌های مکرر و غیرقابل پیش‌بینی، به این نتیجه می‌رسند که امکان برنامه‌ریزی حرفه‌ای در داخل کشور از بین رفته است. در چنین شرایطی، مهاجرت به یک واکنش قابل پیش‌بینی تبدیل می‌شود.

به عنوان یک شاخص از میزان مهاجرت‌های غیرقانونی، ایران در تمام سال‌های ۲۰۲۱ تا ۲۰۲۴ همواره در رتبه‌های اول تا سوم عبور غیرقانونی از کانال‌های مهاجرت داشته است. با بررسی مجموع این چهار سال، ایران از حیث تکرار در صدر جدول و استمرار حضور در رتبه‌های برتر، در جایگاه نخست (به‌عنوان ثابت‌ترین ملیت در رده‌های بالای فهرست) قرار گرفته است.

پاسخ سخنگوی دولت
در میانه حاشیه «اینترنت پرو»
وتضاد امنیت و حق دسترسی همگانی«اینترنت پرو»
مصوبه دارد

۲

برگزیده‌ها

گزارش «شرق» از مسیر فرساینده دریافت بیمه بیکاری در موج تازه تعدیل نیرو

تعدیل شده‌ها پشت
درهای بسته بیمه

۴

صعود و سقوط استیون ملبر

دردسرهای مرد مرموز
برای ترامپ

۵

بررسی آمارهای تازه فقر شهری در تهران

حاشیه‌های خاموش

۷

«فلج تصمیم‌گیری» بقای یک میلیون شغل را نشانه گرفته است

خطر ورشکستگی زنجیره‌های
در صنعت خودرو

۶

نکاهی به ۴۰ روزی که الگوی هوا و صدای پایتخت تغییر کرد

هوای پاک در روزهای ناآرام

۷

نگاه

صدای شنیدنی کوچه و خیابان

یادداشتی از قادر باستانی تبریزی

۸

یادداشت

تورم و زندگی مایع

سیدعلی طباطبایی

استاددانشگاه

همکار خانم قدیمی و دانشگاهی ما که در یکی از شهرهای نزدیک تهران مشغول به کار است، برای هماهنگی برگزاری یک وبینار علمی، با من تماس می‌گیرد. بعد از هماهنگ‌کردن کار از من می‌پرسد شما که معمولاً پیش‌بینی‌های درستی دارید، آیا دوباره جنگ می‌شود؟ او پاسخ می‌گوید بله و توضیحات بیشتری به او می‌دهم. به من می‌گوید، دیشب ساعت دو شب از خواب برخاسته و در نیمه‌شب از خدا خواسته... اگر تورم به این شکل بی‌رویه افزایش می‌یابد... دیگر تحمل این همه فشارهای ناشی از تورم را ندارد. شرایط سختش را توضیح می‌دهد و سکوت می‌کند، توضیح می‌دهد و سکوت می‌کند و بدین‌سان «مورس اجتماعی» شکل می‌گیرد؛ پیام، سکوت، پیام، سکوت. این سکوت نباید سکوت بماند و باید تبدیل به پیام دیگری شود تا گیرنده پیامی برای آن پیدا شود. آن‌هم در کشوری که تمدن هفت هزار ساله‌ای را آفریده که محوریت آن تمدن، در آفرینش پیام، فرستادن پیام، شنیدن پیام و پذیرش پیام بوده است و بدین‌سان مانده و باید مانا بماند.

۹
ادامه‌در
صفحه
۴

تجدید فراخوان ارزیابی کیفی

جهت برگزاری مناقصه عمومی

یک مرحله ای (نوبت دوم)

شماره: ۲۱۷۵۹۱۴

رجوع به صفحه ۵ روابط عمومی شرکت سهامی برق منطقه ای خوزستان

فراخوان مناقصه عمومی یک مرحله‌ای هم‌زمان با ارزیابی کیفی

مشاوره و تدوین طرح جامع امنیت سایبری و مشاوره، تدوین

ویاده‌سازی فرایندهای امنیتی، الزامات و مدل بلوغ امنیت

مرکز مدیریت راهبردی افتا وزارت امور اقتصادی و دارایی

م‌ا ۴۰۲۲۱ شناسه آگهی ۲۱۷۶۰۲۹ رجوع به صفحه ۳

۱۰
ادامه‌در
صفحه
۴